

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
Nederland

Kenmerk
2019-0000634472

Uw kenmerk

Datum **10 JAN 2020**
Betreft Besluit Wob-verzoek inzake PAS

Geachte

In uw brief van 10 september 2019, ontvangen op 11 september 2019, heeft u met een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (hierna: Wob) informatie verzocht over het Programma Aanpak Stikstof (hierna: PAS).

U vraagt naar documenten en communicatie over het PAS en informatie aangaande mogelijke wijzigingen als gevolg van juridische uitspraken over het PAS voor het tijdvak 1 januari 2015 tot 29 mei 2019.

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 11 september 2019, kenmerk 2019-0000486942.

In de brief van 3 oktober 2019, kenmerk 2019-0000523967, is de beslistermijn verdaagd met vier weken.

Aangezien u hetzelfde verzoek naar het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het Ministerie van Justitie en Veiligheid en naar het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit heeft gezonden, is namens deze ministeries gezamenlijk contact met u opgenomen over de specificering van uw verzoek. U heeft daarom op 9 oktober 2019 contact gehad met de woordvoerder van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Naar aanleiding van het contact is uw Wob-verzoek gespecificeerd en kreeg uw verzoek betrekking op alle documenten en communicatie die inzake de juridische houdbaarheid van het PAS met directeuren, DG's, SG en minister/staatsecretaris zijn gewisseld tussen 1 januari 2015 en 29 mei 2019.

In de mail van 6 november 2019 bent u er over geïnformeerd dat er een derde belanghebbende bij de openbaarmaking is betrokken en dat deze in de gelegenheid is gesteld hierover zijn zienswijze te geven. Daarbij is aan u medegedeeld dat de beslistermijn opgeschort zou worden.

Datum

Kenmerk
2019-0000634472

Wettelijk kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn in totaal drie documenten aangetroffen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit wordt verwezen naar de corresponderende nummers uit de inventarislijst, zodat per document duidelijk is wat is besloten.

Besluit

Ik heb besloten de beschikbare documenten openbaar te maken met uitzondering van de daarin vermelde persoonsgegevens en de persoonlijke beleidsopvattingen in stukken bestemd voor intern beraad.

Overwegingen

Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vindt de onderstaande belangenafweging/vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

Eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd. In de documenten met nummers 1, 2 en 3 staan persoonsgegevens. Ik ben van oordeel dat t.a.v. deze gegevens het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd, zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Daarom heb ik de persoonsgegevens verwijderd uit deze documenten.

Persoonlijke beleidsopvattingen in stukken bestemd voor intern beraad

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen

Datum

Kenmerk
2019-0000634472

informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip "documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad" onder meer moeten worden begrepen: nota's van ambtenaren en hun politieke en ambtelijk leidinggevendende, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda's, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Ten aanzien van deze stukken moet van de bedoeling om ze als stukken voor intern beraad beschouwd te zien, uitdrukkelijk blijken of men moet deze bedoeling redelijkerwijs kunnen vermoeden. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en -voorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen relevant. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan: meningen, opinies, commentaren, voorstellen, conclusies met de daartoe aangevoerde argumenten.

De documenten met nummers 1 en 3 zijn opgesteld ten behoeve van intern beraad en bevatten persoonlijke beleidsopvattingen. Ik verstrek daarover geen informatie. Dit resulteert erin dat document 1 in zijn geheel niet openbaar wordt gemaakt. Het gaat hier om een concept spreektekst. Waar deze is uitgesproken betreft het reeds openbare informatie en is de Wob niet van toepassing. En waar de uitgesproken tekst afwijkt van de concept spreektekst betreft het hier persoonlijke beleidsopvattingen bestemd voor intern beraad. Document 3 wordt deels openbaar gemaakt. Ik acht het niet in het belang van een goede en democratische bestuursvoering indien de standpunten van ambtenaren zelfstandig worden betrokken in de publieke discussie. Ik zie dan ook geen aanleiding om met toepassing van artikel 11, tweede lid, van de Wob in niet tot personen herleidbare vorm informatie te verstrekken over deze persoonlijke beleidsopvattingen.

Datum

Kenmerk
2019-0000634472

Wijze van openbaarmaking

De documenten treft u bij dit besluit aan en worden ook met een geanonimiseerde versie van het Wob-besluit gepubliceerd op www.rijksoverheid.nl

Een afschrift van dit besluit zend ik aan belanghebbenden.

Hoogachtend,
De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens deze,

drs. M.R. Schurink
Secretaris-generaal

Tegen dit besluit kunt u binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen, gericht aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, t.a.v. Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving, Postbus 20011, 2500 EA Den Haag. Voor meer informatie hierover zie <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-binnenlandse-zaken-en-koninkrijksrelaties/contact/bezwaarschrift-indienen>

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.
2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de verzoeker.
3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker mededeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.
5. Indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu-informatie:
  - a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien

Datum

het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;

Kenmerk
2019-0000634472

- b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
- c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
  - a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
  - b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
  - c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
  - d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.
2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
  - a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
  - b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
  - c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
  - d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
  - e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
  - f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
  - g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.
3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.
4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.
5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.
6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.
7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
  - a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
  - b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.
8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Datum

Kenmerk
2019-0000634472

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.
2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.
3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.
4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Datum

Bijlage 2 – Inventarislijst

Kenmerk
2019-0000634472

Nr.	Document	Beoordeling	Wob	Afzender	Ontvanger
1.	WGO Begroting maandag – spreektekst: "wat te doen als het PAS aan bod komt?"	Niet openbaar	10.2.e 11.1	BZK	DGBRW
2.	TAUW – Programma Aanpak Stikstof – stand van zaken eind 2018	Deels openbaar	10.2.e	TAUW	BZK
3.	Info – SG naar Brabant def. Def. (gespreksvoorbereiding)	Deels openbaar	10.2.e 11.1	BZK	BZK

Programma Aanpak Stikstof

10/27

Stand van zaken eind 2018

Stand van zaken eind 2018

Rond de tafel over het PAS

Programma

- 13.30 uur Inleiding
- 13.40 uur Stand van zaken
  - Het PAS in vogelvlucht
  - Wat kan er allemaal spelen bij een gebiedsmaatregel
  - Gevolgen van de recente uitspraak over de prejudiciële vragen van de RvS
- 15.00 uur Pauze
- 15.15 uur In twee groepen uiteen: discussie over de praktijk
- 15.45 uur Terugkoppeling
- 16.15 uur Afsluiting met een drankje

Hoe werkt het PAS

Geredeneerd vanuit de beschikbare depositieruimte

- **Ruimte voor autonome ontwikkelingen**
  - bijvoorbeeld voor toename van verkeer
- **Ruimte voor meldingen onder grenswaarde**
  - als 95% van de ruimte op is wordt de grenswaarde verlaagd
- **Ruimte voor prioritaire projecten** (ontwikkelruimte in segment 1)
  - gereserveerd voor ongeveer 300 'belangrijke' ontwikkelingen
  - vergt verificatie-berekening
- **Ruimte voor 'gewone' vergunningen** (ontwikkelruimte in segment 2)
  - 60% is beschikbaar gesteld
  - is op sommige plekken al op
  - vrijgeven van de overige 40% wordt vooralsnog aangehouden

Nationaal georegister

https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/be66cc2d-2ff0-4b80-aa6d-beedb06636d7?tab=relations

NGR Nationaal Georegister

Contact Help

Home Zoeken Kaart Actueel Over NGR Voor ontwikkelaars Inloggen

Home / Zoeken / AERIUS actuele depositieruimte

Acties Weergave

AERIUS actuele depositieruimte

Brontype: Dataset

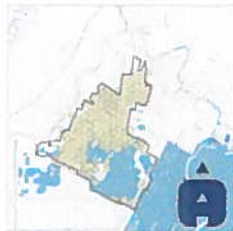
Deze webservice bevat de vastgestelde en actuele nog beschikbare depositieruimte per hexagoon per segment. De dataset wordt dagelijks geactualiseerd op basis van reeds in AERIUS Register verwerkte vergunningaanvragen en meldingen.

Beschrijving Contact gegevens Downloads, views en links

Het featuretype ' (development_spaces)' is gepubliceerd in de Web Feature Service https://connect.aerius.nl/opendata/development_spaces/wfs?&request=GetCapabilities&service=WFS. Lees meer over het WFS protocol.

Kies een data formaat om te downloaden:

Download data

Windows taskbar: 10:58 27-11-2015

<https://www.nationaalgeoregister.nl/geonetwork/srv/dut/catalog.search#/metadata/be66cc2d-2ff0-4b80-aa6d-beedb06636d7?tab=relations>

Tussenevaluatie van het PAS

10.2 E

Tussenevaluatie van het PAS

Onze opdracht

- **Antwoord op gestelde vragen vanuit de beschikbare (monitorings-)informatie**
- **Doel:** beoordelen van het functioneren van de PAS vanuit een technische invalshoek
- **Onze methode:**
  - Ontsluiten van de beschikbare data
  - Benoemen van de onzekerheden
  - Bespreken van de bevindingen met de begeleidingsgroep
  - Afronden rapportage
- **Bevindingen kort samen te vatten:**
  - Herstelmaatregelen
  - Bronmaatregelen
  - Doelbereik van het programma

Belangrijkste bevindingen tussenevaluatie PAS

Herstelmaatregelen

- **Uitvoering en realisatie** herstelmaatregelen kost (veel) tijd:
  - met name de complexe maatregelen
  - substantieel gedeelte wordt afgerond in de eerste helft van 2021
- Risico dat de **planning** van de complexe projecten niet kan worden gehaald
- **Ecologisch doelbereik** kost tijd zoals voorzien
- Daarom **extra inzet op monitoring tov. Natura 2000-monitoring**:
  - jaarlijkse veldbezoeken:
    - deskundigenoordelen
    - laatste keren in 6 en 2 gebieden onverwachte ontwikkelingen
  - procesindicatoren:
    - effecten zo vroeg mogelijk meetbaar maken
    - methodiek staat in de startblokken

Belangrijkste bevindingen tussenevaluatie PAS

Bronmaatregelen

- Emissiebeperking in de **landbouw**:
  - emissiegrenswaardes stallen verlaagd conform verwachtingen
  - aanwenden mest: vooralsnog toename van de emissies geregistreerd
  - voer- en management maatregelen: nog niet separaat inzichtelijk te maken
- Als daling uitblijft: **ecologische doelen** mogelijk onder druk
- **Maar**: bijdrage stikstofdepositie door buitenlandse emissies neemt sneller af dan verwacht
- **Onzekerheden**:
  - natuurlijke fluctuaties
  - trendverschillen tussen berekeningen en metingen (nog in onderzoek)

Belangrijkste bevindingen tussenevaluatie PAS

Doelbereik en functioneren

- Toedeling depositieruimte via bijna 8000 toestemmingsbesluiten en meldingen
- Navenant minder administratieve lasten
- Het PAS werkt tot nu toe: de uitgifte neemt aantoonbaar af bij minder depositieruimte
- Uiteindelijk bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen:

AERIUS-Monitor voorspelt de landelijk gemiddelde depositie t.o.v. 2014:

- 2020 = 7% daling verwacht
- 2030 = 15% daling verwacht

- **Kritische kanttekeningen:**

- vooralsnog nemen landbouwemissies per saldo nog toe
- tijdig uitvoeren herstelmaatregelen is belangrijk:
- consequenties recente uitspraak Europees Hof: komt

10.2E

10.2E

schetst een casus
op terug

Herstelmaatregelen in de praktijk

10.2E

Herstelmaatregelen in de praktijk

Casus

102 E

: Punthuzien-Stroothuizen

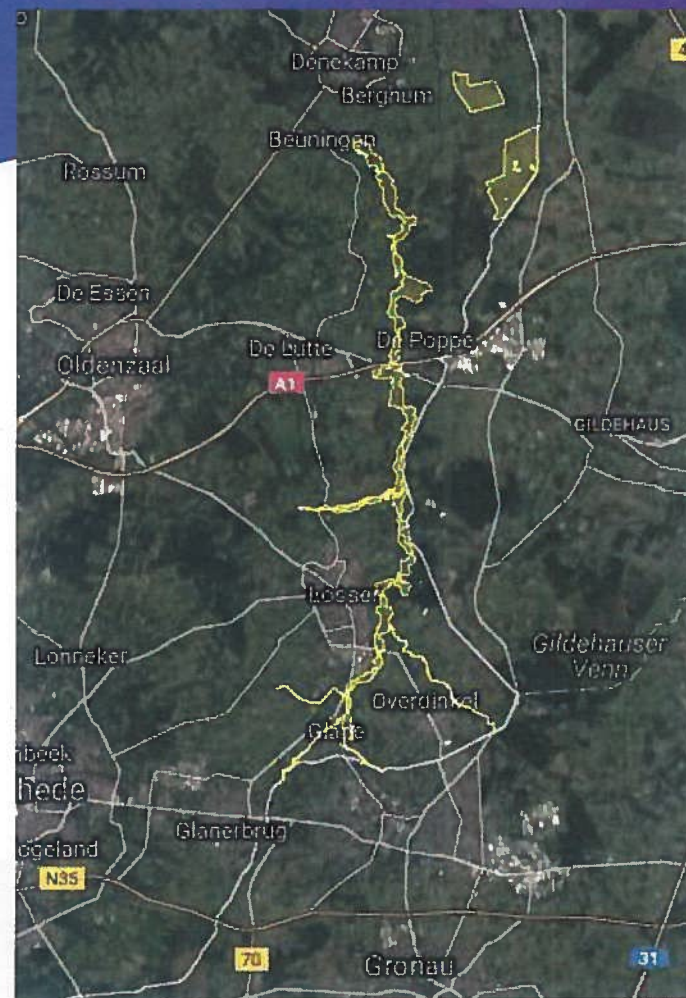

Natura 2000-gebied Dinkelland

Achtergrond

- Samen werkt beter
- 24 van dergelijke uitwerkingsprojecten
- 750 miljoen euro budget voor uitwerking natuurdoelen
- Verschillende trekkers
- Staatsbosbeheer trekker Punthuizen-Stroothuizen

Aanleiding en maatregelen

- Kwaliteit van natuur achteruit
- Naast de generieke maatregelen op nationaal niveau, ook lokale natuurherstelmaatregelen

Aanleiding en maatregelen

- **Wet natuurbescherming**
  - Beheerplan Dinkelland
  - 12 september 2016 in werking getreden
- **Programma Aanpak Stikstof**
  - Gebiedsanalyse PAS
  - najaar 2016 in werking getreden

PAS Gebiedsanalyse

- Bevat natuurherstelmaatregelen
- Nodig om natuur weerbaarder te maken
- Gebiedsanalyse onderdeel van passende beoordeling PAS
- Voor elk Natura 2000-gebied een onderzoeksrapport met doelen en maatregelen
- Drie periodes van 6 jaar: in 2015 in werking → in 2021 eerste fase gerealiseerd

Deelgebied Stroothuizen, Beuninger Achterveld en Punthuizen

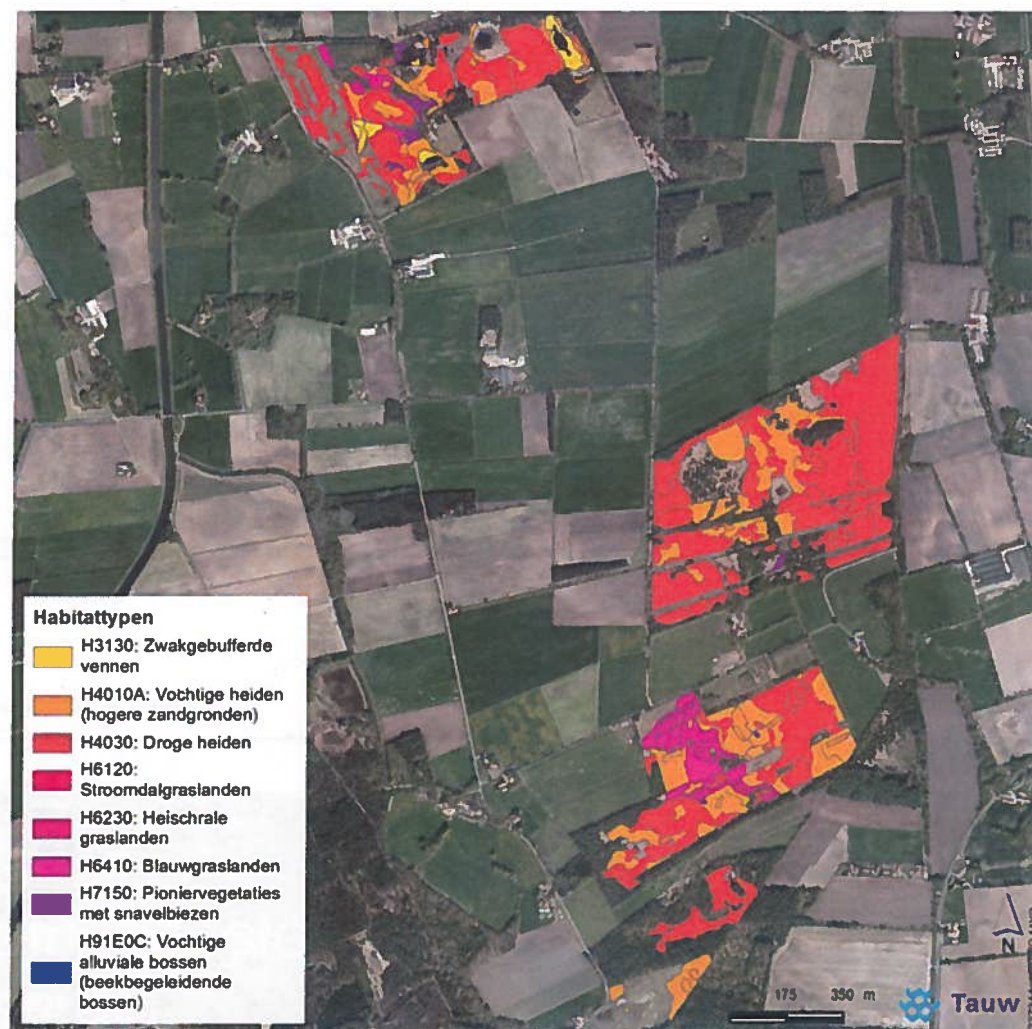

Habitattypen en instandhoudingsdoelen

Habitatype	Omschrijving	Doel kwaliteit	Doel oppervlakte	Punthuizen en Beuninger Achterveld	Stroothuizen
H3130	Zwakgebufferde vennen	>	=		x
H4010A	Vochtige heide, hogere zandgronden	>	=	x	x
H4030	Droge heide	=	>	x	x
H6120	Stroomdalgraslanden	>	>		
H6230	Heischrale graslanden	=	=		
H6410	Blauwgraslanden	>	>	x	
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	x	x
H91E0C	Vochtige alluviale bossen, beek begeleidende bossen	>	=		

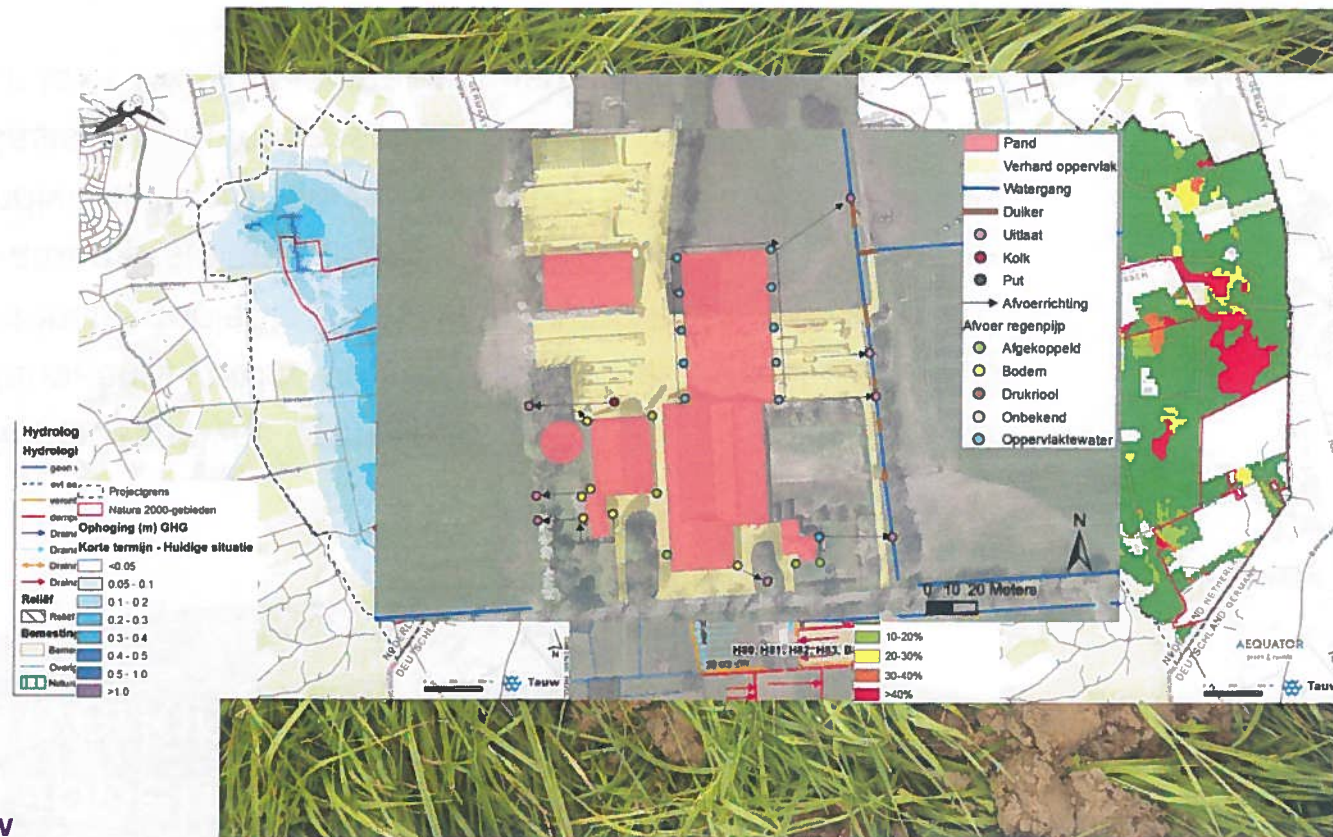
Stappenplan uitwerkingsopgave

- Gebiedsanalyse vertrekpunt
- Vandaaruit verder werken en tot actuele inzichten komen
- Intensief gebiedsproces: veel gesprekken
- Natuurherstelmaatregelen
- Individuele inrichtingsvoorstellen
- Basis voor inrichtingsplan
- En later Provinciaal Inpassingsplan (PIP)

Onderzoek

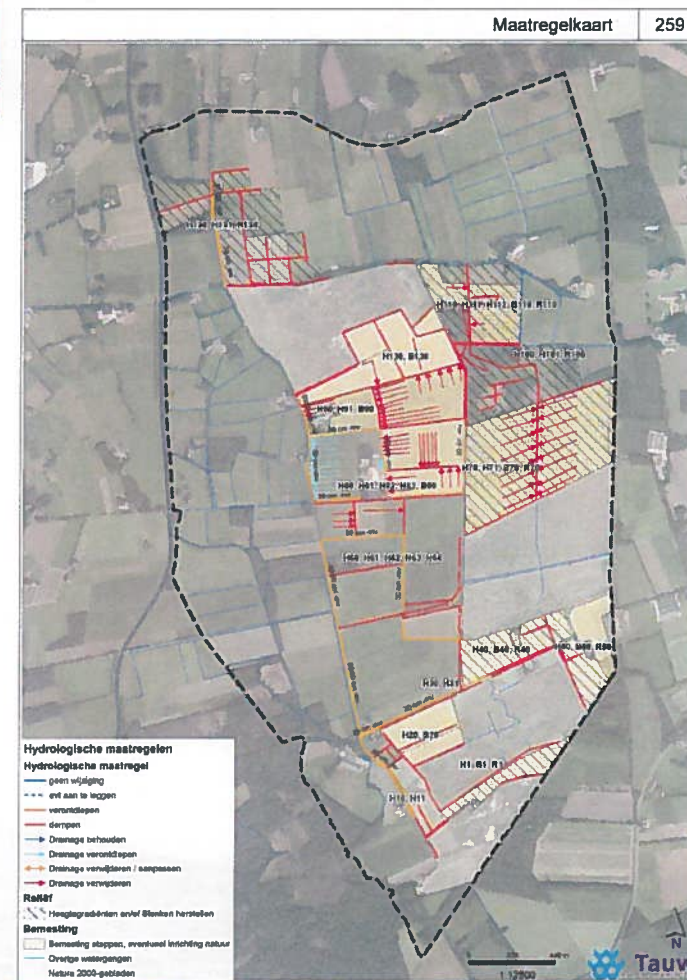
Onderzoeken

- Bodemonderzoek (landbouwgeschiktheid)
- Hydrologisch onderzoek
- Basenverzadiging
- Grondwaterkwaliteit
- Oppervlaktewaterdoorrekening
- Erfafwatering
- Landschap en ruimtelijke kwaliteit
- Stekende insecten
- Vastgoed

Korte termijnmaatregelen

- Dempfen en ondieper maken sloten
- Verminderen / stoppen bemesten

Doel/ resultaat

- Uitdaging: natuurherstel én landbouwperspectief
- Maatwerk
- Creëren ontwikkelingsruimte
- Maatregelen in deze termijn gericht op instandhouding
- Maatregelen uitgevoerd voor 1 juli 2021

Doel/ resultaat

- Herstel van slenkenstructuur (75 ha)
- Plaggen van bestaande natuur (61 ha)
- Resulteert in 150 ha omzetten van landbouwgrond naar natuur en een ontgroning van 136 ha

Uitspraak Europese Hof in perspectief

102E

Doel/ resultaat

Concept eindbeeld

Uitspraak Europees Hof in perspectief

Toelichting van

- Korte terugblik
- Hoe gaat het verder? Op weg naar een PAS 2.0?
  - Wat gaat goed?
  - Uitspraak Europees Hof van Justitie
  - 'Verbeterpunten' PAS

Korte terugblik

1 juli 2015: start PAS

3 pijlers

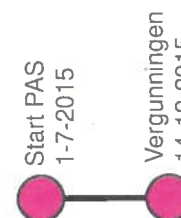
1. 'Generieke maatregelen' t.b.v. daling ammoniakuitstoot
  - Verbeterde stalsystemen
  - Emissiearm bemesten
  - Voer- en managementmaatregelen veehouderij
2. Uitgifte ontwikkelingsruimte
3. Herstelmaatregelen in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden

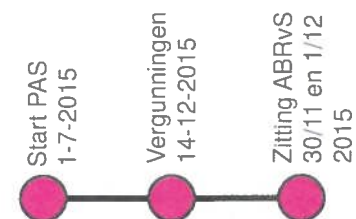
Korte terugblik (2)

- **14 december 2015: vergunningverlening bestreden besluiten**
  - Vergunning voor uitstoot extra stikstof (m.n. ammoniak) in het kader van PAS
  - Vrijstelling voor uitstoot als gevolg van bemesten en beweiden

Korte terugblik (3)

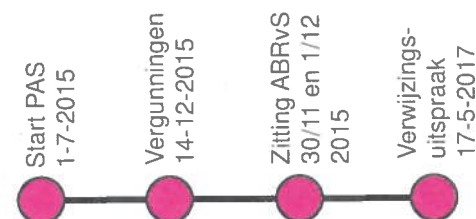
- **30 november en 1 december 2016:**
hoorzitting Raad van State
  - Bijzondere en intensieve zitting, waarbij veel deskundigen zijn gehoord

Korte terugblik (4)

- **17 mei 2017: verwijzingsuitspraak ABRvS**

- Nadere onderbouwing van ministeries van LNV en I&M
- Prejudiciële vragen aan HvJ E.U. over relatie PAS – Habitatrichtlijn
- Is bemesten/ beweiden een project in de zin van Hrl?

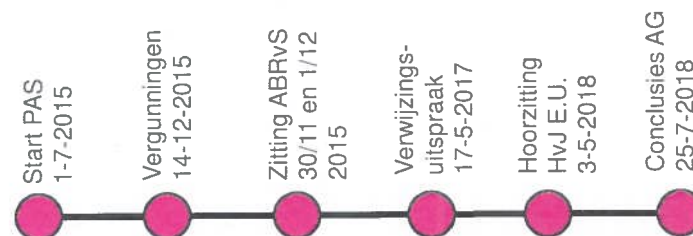
Korte terugblik (5)

- 3 mei 2018: hoorzitting Europees Hof van Justitie (Luxemburg)

Korte terugblik (6)

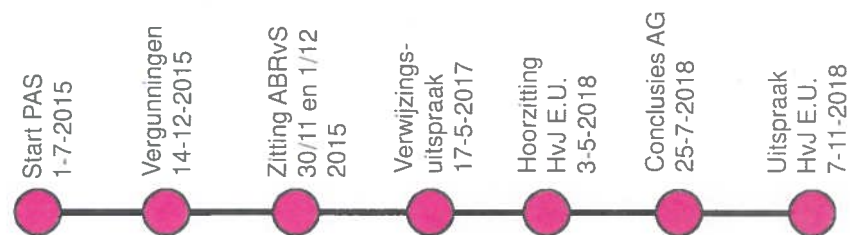
- **25 juli 2018: conclusies Advocaat Generaal mevr. Kokott**
  - Programmatische aanpak is aan te bevelen
  - Gebruik van drempelwaarden is toelaatbaar
  - Maar... onderbouwing dat er onder drempelwaarde geen effect zou zijn moet beter
  - Geen vergunning voor extra stikstofuitstoot boven KDW
  - Beweiden en bemesten is project in de zin van Hrl

Korte terugblik (7)

- **7 november 2018: uitspraak Europees Hof van Justitie**

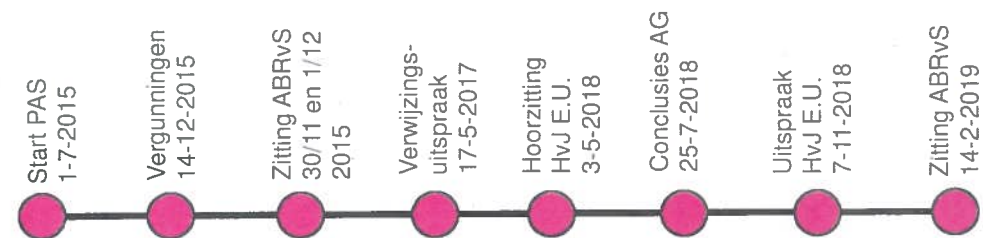
- Neemt grotendeels conclusies Advocaat Generaal over
- Vergunningverlening 'terughoudend' bij overschrijding KDW, rekening houden met staat van instandhouding habitats (*overweging 103*)
- Toekomstige voordelen van maatregelen mogen niet worden betrokken in de passende beoordeling (...) als die voordelen niet vaststaan (*overweging 130*)
- Diverse aspecten ter beoordeling van de 'verwijzende rechter'

Hoe gaat het verder?

- **14 februari 2019: hoorzitting ABRvS**
- Ondertussen:
  - 'terughoudend omgaan' met uitgifte ontwikkelingsruimte (advies tussenevaluatie PAS 22-10-2018)
  - Brief aan TK n.a.v. bestuurlijk overleg PAS-partners d.d. 20-11-2018 (tot voorjaar 2019 géén extra ontwikkelingsruimte)
  - Alleen nog mogelijkheden voor projecten met ADC?
    - A - Alternatieven (met minder gevolgen voor Natura 2000)
    - D – Dwingende redenen van groot openbaar belang
    - C – Compensatie

Op naar een gerepareerd PAS?

Aanwijzingen en conclusie

Aanwijzingen

- AG (*overweging 44*): “Derhalve moet in beginsel worden toegejuicht (...) een centraal planningsinstrument waarin is vastgelegd welke hoeveelheid stikstof per beschermingszone kan worden gedeponereerd.”
- AG (*overweging 105*): “Het is denkbaar dat deze (drempel-, *NJ*) waarden voldoende wetenschappelijk zijn gefundeerd om elke redelijke wetenschappelijke twijfel weg te nemen dat extra stikstofdepositie in deze omvang geen significante gevolgen kan hebben voor beschermingszones.”

Conclusie: een PAS met gebruik van drempelwaarden is toelaatbaar

PAS 2.0

Dit gaat goed

- Aanpak op programmaniveau
- Rekeninstrumentarium t/m berekening depositiebijdrage
- Herstelmaatregelen en -strategieën

Uitspraak HvJ E.U. over de herstelmaatregelen

Uitspraak HvJ E.U.

Overweging 130: “Het is echter zo dat de toekomstige voordelen van dergelijke maatregelen niet mogen worden betrokken in de passende beoordeling van de gevolgen van een plan of project voor de betrokken gebieden als die voordelen niet vaststaan, met name omdat nog niet is uitgewerkt hoe de voordelen tot stand zullen worden gebracht of omdat het niveau van wetenschappelijke kennis het niet mogelijk maakt dat zij met zekerheid in kaart worden gebracht of gekwantificeerd.”

Uitspraak HvJ over de 'staat van instandhouding'

Uitspraak HvJ E.U.

Overweging 103: "In omstandigheden als die van het hoofdgeding zijn de mogelijkheden om een vergunning te verlenen voor activiteiten die in een later stadium een nadelige invloed kunnen hebben op de ecologische situatie van de betrokken gebieden, noodzakelijkerwijs gering wanneer de staat van instandhouding van een natuurlijke habitat ongunstig is."

Habitattypen met 'zeer ongunstige staat van instandhouding'

Gebieden aangewezen voor habitatype "Grijze duinen"

Gebieden aangewezen voor habitatype "Overgangs- en trilvenen"

Gebieden aangewezen voor habitatype "Droge heiden"

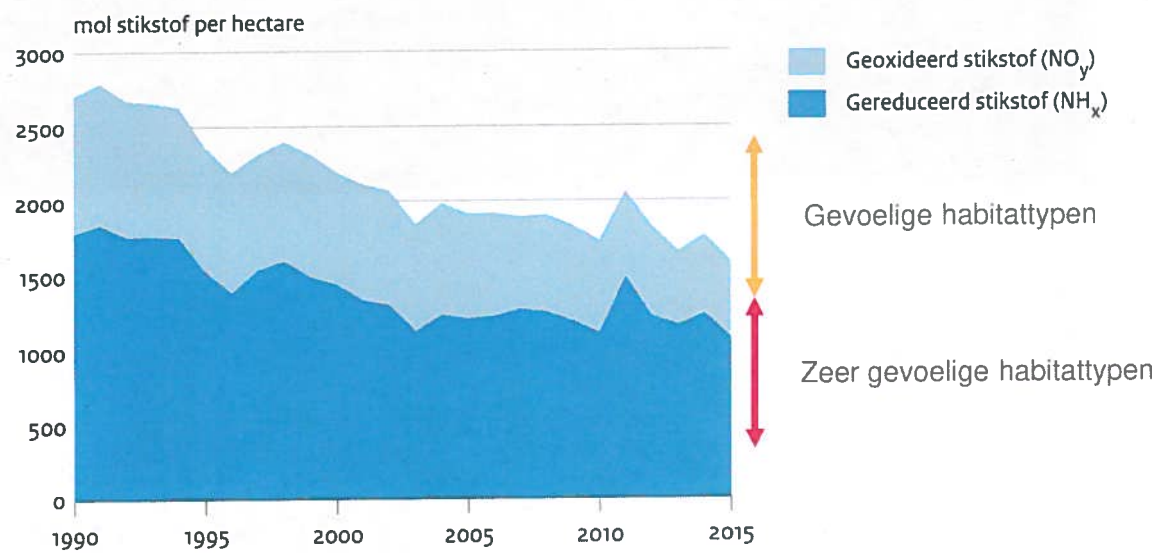
Gebieden aangewezen voor habitatype "Stroomdalgraslanden"

De trend in stikstofdepositie

Vermestende depositie

Bron: RIVM 2016

PBL/dec16
www.clo.nl/nlo18915

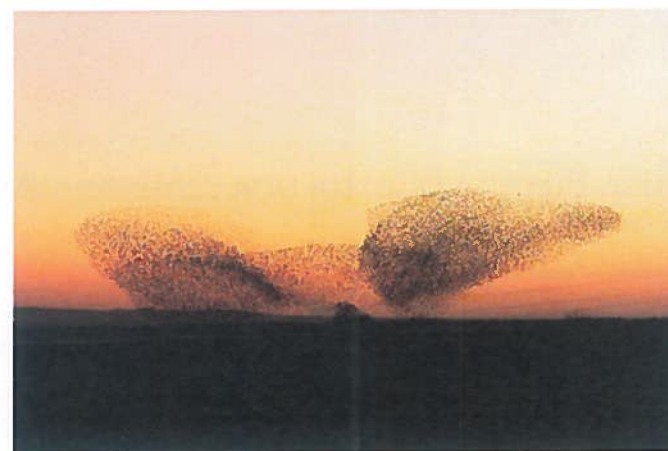
Droge heiden (H4030)

Donkere wolken boven het PAS?

Selectie van vraagtekens

- Monitoring van ontwikkeling depositie.
Klopt het uitgangspunt dat de depositie dalende is?
- Monitoring areaal én kwaliteit habitattypen en leefgebieden (staat van instandhouding)
- Vrijgave ontwikkelingsruimte vóórdát generieke maatregelen zijn getroffen
- Vrijgave ontwikkelingsruimte bij ongunstige staat van instandhouding
- Registratie 'kleine' emissies $< 0,05 \text{ mol/ha/jaar}$

PAS 2.0

Verbeterpunten (1)

Passende beoordeling incl. gebiedsanalyses

- Deels generieke, deels gebiedsgerichte onderbouwing van de staat van instandhouding van habitattypen/ leefgebieden
- Habitattypenkaarten incl. kwaliteitsoordeel

Verdere mogelijkheden voor verbetering PAS als programma

- Ontwikkelingsruimte voor plannen
- Gevolgen van verandering verkeersintensiteiten
- Saldering? Emissiehandel?

PAS 2.0

Verbeterpunten (2)

Registratie ontwikkelingsruimte

- Registratie emissies en gebruikte ontwikkelingsruimte
- Monitoring van stikstofdepositie en resultaten daarvan snel in Aeries verwerken

Aeries

- Inzichtelijkheid vergroten
- 'Beleidskeuzes' minimaliseren, bv. maximale afstanden of verkeersintensiteiten waaronder effecten buiten beschouwing blijven
- Analyse stikstofgevoelige leefgebieden van soorten

Pauze

102E

Deelsessie in twee groepen

Inventarisatie van de eigen knelpunten van de deelnemers

- Elke deelnemer kan vragen inbrengen
- Daarna aantal mogelijke oplossingen vanuit werkvloer van Tauw
- Cross-check met deelnemers: zaten er bruikbare oplossingsrichtingen bij?

Deelsessie in twee groepen

Hoe om te gaan met bestemmingsplannen binnen de reguliere programmakaders

- **Prioritaire projecten met provinciaal belang**
  - substantiële woningbouw
  - regionaal bedrijven terrein (vanaf milieu categorie 4)
  - verificatie berekening in bestemmingsplan moet wel kloppen
- **Plannen met beperkte bijdrage**
  - berekend effect is (minder dan) “nul”: kan altijd
  - berekend effect is minder dan 0,05: grenswaarde wordt niet gehaald
  - berekend effect is meer dan 0,05: plan fictief vergunbaar als project (buiten het PAS!)

Deelsessie in twee groepen

Meer creatieve oplossingen

- **Nieuwe woningbouw:**
  - wijk volledig van het gas af
  - bereken bijdrage uit verkeer
- **Bestaande woonwijk renoveren:**
  - projectsaldering mogelijk door verhoogde duurzaamheidsambities
  - minder/geen gasaansluitingen
  - salderen met extra verkeer
- **Bestaand bedrijventerrein** (bijvoorbeeld Kleefse Waard in Arnhem):
  - nog lege kavels zijn daar onderdeel van prioritair project
  - al deels gevulde kavels mogen alleen onder voorwaarden worden herontwikkeld

Toelichting op de casus Kleefse Waard

Basis: generieke gebruiksregeling als voorwaarde voor doorontwikkeling bestaande percelen

- **Elk al eerder in gebruik genomen perceel mag ontwikkelen tot 85% bebouwing:**
  - als emissie/depositie niet toeneemt
  - ten opzichte van referentie = stavaza bij publiceren ontwerp-bestemmingsplan
  - neem drie emissies mee:
    - uit stationaire bronnen
    - uit mobiele werktuigen (heftrucks)
    - verkeersaantrekkende werking
- **Toon uitvoerbaarheid aan obv. voorbeeld-berekeningen:**
  - verduurzaming bedrijfsvoering (minder gas)
  - i.c.m. extra verkeersaantrekkende werking
  - als per saldo overal afname van depositie: uitvoerbaar

Deelsessie in twee groepen

Spiegeling knelpunten van deelnemers

- Bruikbare oplossingen?
- Nieuwe inspiratie?
- Terugkoppeling

Dank voor uw aandacht!

10.25

Contact

10.2 €

www.tauw.com

Voor: de SG

10.2e Wob

Van : DGBRW - directie RO, behandelaar:

GS Brabant hebben voor het inspiratiediner van hedenavond (27-8) de volgende kwestie aangekaart:

De PAS i.r.t. de adviezen van de advocaat generaal (AG) over de

Prejudiciële vragen van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State aan het Europese Hof van Justitie.

PAS: Het Programma Aanpak Stikstof is gericht op een tweeledig doel.

Eenzijds met het oog op de Habitatrichtlijn voorkomen dat Natura 2000-gebieden te veel stikstofdepositie (boven de zgn. kritische depositiewaarde) te verwerken krijgen waardoor de instandhouding in gevaar komt.

Anderzijds: ontwikkelruimte creëren voor grote projecten als snelwegen, sluizen en woonwijken (segment 1) en kleinere projecten = segment 2 (cases bij de rechter: uitbreiding agrarische bedrijven, lokale rondwegen, permanente strandpaviljoens).

Proces: de Vereniging Behoud de Peel is met anderen i.v.m. stikstofoverschrijding door agrarische activiteiten (o.a. in de Peel) naar de rechter gestapt. De Raad van State heeft hierna aan het Europese Hof prejudiciële vragen gesteld bv. over beweiden en bemesten: is dat elke keer weer een vergunningplichtige activiteit? De AG Juliane Kokott heeft vorige maand over de vragen niet-bindend geadviseerd (zie hierna).

11.1 Wob

In stap 2 zal het Europese Hof uitspraak doen (stap 2 is voorzien in oktober of nog later), waarna in het concrete geval (stap 3) de Raad van State zal in 2019 beslissen, mede a.d.h.v. opgedragen nationaal huiswerk.

11.1 Wob

Rollen: De 12 provincies en LNV trekken de PAS, in provinciaal verband Bij12 anticipeert men nu al op de beide uitspraken.

In oktober volgt bestuurlijk overleg met de provincies o.l.v. LNV. I&W is groot belanghebbende: natte en droge waterstaat.

Rol BZK: met al deze partijen heeft BZK nauw contact. BZK brengt ook gemeenten in contact met hen. Daarnaast coördineert BZK vanuit de systeemverantwoordelijkheid voor het wettelijk stelsel (Wro en Omgevingswet)

een pilot Steenwijkerland over de relatie tussen het verdeelinstrument van de stikstofruimte: de natuurbeschermingvergunning met als bevoegd gezag GS en een meer planmatige aanpak via het gemeentelijk bestemmingsplan landelijk gebied.

Provincies, gemeenten, cie. MER en stedenbouwkundig bureau's participeren. Brabant is van harte welkom.

Inhoud advies AG:

1. Zij heeft sympathie voor de aanpak met een programma.
2. Echter: zij betwijfelt of het voorzorgprincipe (wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel oproepen) wordt nageleefd en weet daardoor niet zeker of de instandhoudingsdoelen door deze PAS-aanpak geen gevaar lopen.
3. 11.1 Wob, de nationale beoordelingsrechter moet in concreto beoordelen of mitigerende maatregelen zoals verhogen grondwater en plaggen toch mee mogen tellen in de aanpak.

11.1 Wob suggereert zij gebruik te maken van het ADC-systeem uit de Habitatrichtlijn: de Nederlandse landbouw met zijn internationaal economische betekenis zou een dwingende reden van groot belang = D kunnen zijn voor een escape, de PAS-aanpak zou beter dan een individuele beoordeling soelaas kunnen bieden voor de eisen van A=alternatieven en C=compensatie. Deze ADC-route is - overigens los van de PAS - door I&W recent bewandeld in het geval van de Blankenburgtunnel bij Vlaardingen:

11.1 Wob

Criticaster dr. Ralph Frins van Witteveen en Bos benadrukt dat het PAS-systeem inhoudt dat de huid verkocht wordt voordat de beer geschoten is. Hij roept daartoe de uitspraak van het Europese Hof Orleans inzake de omstreden groei van de Antwerpse haven aan (natuurbouw is compensatie en geen mitigatie). Zal het Europese Hof die redeneerlijn volgen of de PAS toch redden?